

Vybičovány rasizmus nesie v zápätí smutné výsledky. Svojimi princípmi ustanovuje toľko morálok, koľko je národov a tak vyvoláva boj všetkých proti všetkým.

Postoj rasizmu k náboženstvu je doteraz nie celkom vykryštalizovaný¹⁰.

Medzi prejavmi najvyšších predstaviteľov rasizmu najdeme priaznivé, ale miestami aj odmietavé stanovisko ku kresťanstvu¹¹. Musíme uznať kladné hodnoty rasizmu, ako odstránenie triednych rozdielov, zažehnanie komunizmu, šťastné riešenie nezamestnanosti a preto len ľutovať by sme museli, keby medzi rasizmom a kresťanstvom nastal trvalý boj.

Prednáška, dokladaná pri každej téze výrokmi najzodpovednejších učiteľov rasistickej ideológie, majstrovsky ukázala, aký postoj má zachovať veriaci katolík k rasizmu. Katolícke stanovisko k rasizmu nemá byť len pesimistické. Priekopníci rasizmu musia prísť na to, že kresťanstvo je za národ, že Kristus znamená ráno nového dňa, že Kristus miluje i chráni národy, ako to hovorí Lex Salica z r. 490. Takto prednáška svojou aktuálnosťou, teologickou a filozofickou presnosťou zaujala všetkých.

Slovák, 16. 2. 1939, s. 4.

Dokument 70

Otvorený list rabína A. Friedera na interview provinciála jezuitov R. Mikuša Slovákovi 10. 2. 1939, v ktorom sa vyslovil k židovskej otázke.

Otvorený list P. Rudolfovi Mikušovi, provinciálovi jezuitov.
Vysokodostojný pán!

V 34. čísle „Slováka“ ráčili ste odpovedať na niektoré otázky, týkajúce sa židovského problému. Ako duchovný židovského ľudu na Slovensku chcem reagovať na tú časť, v ktorej rozlišujete medzi Židom starého zákona a Židom „presiaknutým talmudským učením“. O poslednom tvrdíte, že je postihnutý akousi nákazou, lebo vraj Talmud je súhrnom náuk nebezpečných kresťanskému svetu. Vyberáte z Talmudu pasus, ktorý údajne hovorí, že nežid je iba hovädom a že Žid nežida nesmie považovať za človeka.

Ako teológovi je Vám zaiste známo, že nie je možno urobiť rozdiel medzi starým zákonom a Talmudom, ktorý neni iným, ako komentárom

¹⁰ Pápež Pius XI. (1851-1939) napísal v roku 1937 nemeckým duchovným list *Mit brennenden Sorge*, v ktorom sa kriticky vyjadril aj k tejto otázke. Z článku nie je jasné, či to A. Spesz spomenul. Ťažko však predpokladať, že by takýto vzdelaný teológ o liste nevedel. Pozri *Sociálne encykliky*. Trnava 1997, s. 189-220.

¹¹ Ako príklad odmietavého stanoviska možno uviesť práve Alfréda Rosenberga a jeho dielo *Mýtus 20. storočia*.

Pentateuchu. Nekonečná myšlienková náplň Písma svätého nedovoľuje jednoduchému človekovi nazreť do jeho hĺbín a bolo teda treba komentovať ho, doplniť vysvetlivkami. A to je Talmud. Už táto skutočnosť musí priviesť ad absurdum každý pokus rozlišovať medzi Židom starého zákona a Židom „presiaknutým talmudským učením“.

Kto sa zapodieval štúdiom Talmudu vie, že v Talmude niet spomienky o kresťanoch. Viete, že Talmud sa skladá z Mišny a z Gemary. Gemara je obsiahlym komentárom Mišny, nepojednáva teda o iných problémoch ako o otázkach prejednaných v Mišne. Mišna zase naväzuje, rozširuje a spracúva látku svätého Písma. Ak uvážime, že Mišna dostala svoju konečnú tvár vyše sto rokov pred Krisom (zredigoval ju rabi Juda Hanasi), je celkom jasné, že každé obvinenie Talmudu z protikresťanských tendencií je nepravdou. Tým viac udivuje, že ľudia s duchovnou výchovou a teologickým vzdelaním ho označujú za súhrn náuk nebezpečných kresťanskému svetu.

Pravdou je, že Talmud bojuje. Jeho boj proti akum – to je „avodat kochavim umazalot“ – je bojom proti tým, „čo slúžia hviezdám a planétam“ je bojom proti pohanom. Pre tých nenachádza dosť ostrých slov, lebo oni to boli, ktorí boli prekážkou každého morálneho pokroku a etického vývoja. A boj proti pohanstvu je konečne bojom nie výlučne židovským, ale bojom každej cirkvi. I cirkvi katolíckej. Ostrosť slov Talmudu nepredčí nikde ostrosť tých slov, ktoré proti pohanom prehovorila cirkev katolícka.

Opätovné útoky proti Talmudu a nesprávne jeho výklady boli mi pohnútkou, aby som sa podujal spracovať všetky tieto otázky sústavne, v brožúrke, ktorá vyjde v najbližšej budúcnosti. Dovolím si ju Vám, vysokodôstojný Páter, po jej dohotovení zaslať.

Ostávam s prejavom dokonalej úcty.

Armin Frieder,
hlavný rabin z Nového Mesta n. V.

Židovské noviny, 17. 2. 1939, s. 4.

Dokument 71

Odpoveď R. Mikuša na otvorený list hl. rabína A. Friedera.

TALMUD A ŽIDIA.

Krátka odpoveď na otvorený list pána hl. rabína Armína Friedera.

Pán hl. rabin v Novom Meste nad Váhom v 7. čísle „Židovských novín“ v otvorenom liste reaguje na môj rozhovor o židovskej otázke, uverejnený v 34. č. „Slováka“. Mám možnosť všetky svoje tvrdenia doslovnými, z autentických prameňov vzatými citátmi z Talmudu podložiť. Ak bude treba,